

14 nov 2003 / rev. 25 maig04/ nov14

Formes creatives de generar democràcia participativa

Perquè hi hagi democràcia en el seu sentit profund, no només delegativa (avui els ciutadans, a títol individual, disposem de 5 segons de sobirania cada 4 anys, que curiosament els fem per a regalar-la de nou) cal que hi hagi:

a) D'una banda, **el demos** (*poble*, en grec): una persona col·lectiva, que no és el mateix que la suma de ciutadans, de vots individuals, sinó un subjecte col·lectiu, amb voluntat consensuada, la voluntat de cada comunitat humana existent. El *Poble* d'un carrer, d'un barri, d'un municipi, d'una comarca, d'un país, d'una nació, d'un continent, del món, en aquest sentit, són tots aquells que s'estimen el lloc on són amb el seu patrimoni propi i participen voluntàriament i des d'aquest esperit col·lectiu en la vida i en les decisions comunitàries de les respectives comunitats de pertinença. La resta romanen en el pla de *ciutadans* (en el sentit individual del terme), i en el seu conjunt formen una *massa*, fàcilment dominable pels poders estatals i econòmics.

La ciutadania desorganitzada és com una massa de fullaraca que el vent del poder s'endú allà on vol amb els medis de comunicació de masses, mentre que un poble organitzat és com un arbre ferm i arrelat, on les fulles estan ben lligades a les seves corresponents branques i branquillons.

En conseqüència, no és suficient un referèndum o

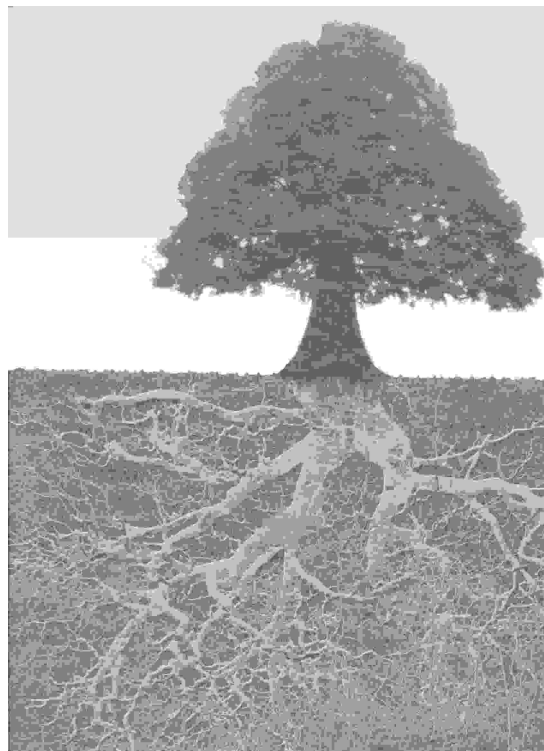
una enquesta (que és més aviat la dictadura de la majoria, amb una informació manipulable i amb plantejaments binaris). Per assolir l'acord, el matís, el consens, cal un espai de proximitat per la trobada i pel diàleg; els referèndums, en tot cas, poden ser una formalització complementària. Mentre no existeixi aquest espai, ni comunitats vives i cohesionades, no hi ha ver *poble*, no hi ha democràcia plena.

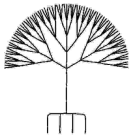
I aquest espai de trobada sobirà de cada comunitat, com ancestralment i de forma natural succeïa, i com avui es va articulant ja en alguns llocs, no pot existir si no hi ha **comunitat viva**, convivència, coneixença, cordialitat entre els veïns (comunitat ve de *co-munere*: amb mercès, amb regals mutus). Altrament, per molt que creem assemblees veïnals, no duraran, poden ser febles, fredes, mecàniques, normalment reivindicatives.

Igualment en relació a les plataformes en defensa d'agressions. Si bé són legítimes i un senyal de dignitat, a manca d'un poble fort i organitzat a priori poden caure en el mer activisme: grups reduïts que porten el pes de les accions mediàtiques, d'agitació o legals. Sorgeixen quan l'agressió ja és gairebé un fet, quan ja és tard per aturar-les. Cal organitzar el poble per preveure i evitar les agressions a venir.

Com generar comunitats vives és el que mirarem d'apuntar aquí.

b) D'altra banda, **la**

cràcia (força, en grec), a nivell social, és necessàriament col·lectiva, i només apareix quan existeix comunitat en el sentit que dèiem abans. La força del poble és el fruit de la seva unió cordial i del seu coneixement i pràctica de l'acció no violenta (vegeu la Saba 0-11). Quan les persones, de manera orgànica i planera, disposem de prou informació i ens hem posat d'acord en una cosa, la força que es té és imparable, superior a qualsevol estat o multinacional (cas per ex. del reeixit episodi de Llet Pascual, any 2003).

Les tècniques de participació entenem que han de ser només complementàries; el que és important és que el sistema sigui orgànic, poc complex, que permeti el funcionament autònom, comunitari. Si no s'entén que la democràcia no és una qüestió només de tècniques, no avançarem, i tota consulta que es faci estarà controlada o serà dependent per líders, per tècnics o per polítics.

El repte que tenim al davant, doncs, és molt gran: com engrescar, entusiasmar, fer pedagogia, des de les escoles i també als municipis, barris i carrers, perquè la gent recuperi la il·lusió per la cosa pública, per la trobada amb els veïns, per exercir la seva sobirania decidint –no conformant-se només amb opinar- sobre tot allò que els afecta, des d'aquest esperit de posar-se d'acord per generar voluntat col·lectiva, **aprenent l'art del diàleg**. No hi ha dreces, malgrat l'envergadura del projecte, a moltes persones víctimes de la impaciència, els faci pensar que per la via política o activista aconseguiran la justícia social; el poble no es pot suplantar ni per partits ni per plataformes o ONGs: són necessàries però no suficients.

I és aquí on és fonamental **la creativitat de tots**: com iniciar l'assemblea, la comunitat d'allà on vivim? Com fer que la trobada i la participació en els afers públics vingui de gust i sigui creativa, normal, quotidiana? A cada lloc pot ser diferent l'inici.

Allà on hi ha comunitat humana, no sols **la trobada sorgirà naturalment** per decidir el millor per a tots, per ajudar-se, per vigilar que els ajuntaments i governs obeeixin la voluntat del poble i per disposar de força sobrada per fer-se creure si cal, sinó que també provocarà creativitat i la recuperació del

carrer com a espai comunitari (públic), com a sala d'estar, com a sala de jocs, com a menjador de la comunitat veïnal. De ben segur que tots coneixem alguns vestigis o casos on **carrers i pobles són vius**, on hi ha comunitat, tant al nostre país com si viatgem a l'estranger. Acostuma a ser el que més ens captiva d'altres llocs, perquè ho teníem i ho estem perdent. L'home és un animal comunitari, social. L'isolament l'emmalalteix.

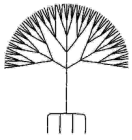
Molta gent s'estima més **l'anonimat** de les grans ciutats, però no és cert del tot: del que es fuig és d'on no es respecti prou l'àmbit privat, i això és qüestió només de pedagogia, d'independència personal i de maduresa. El que ens faria èticament còmplices dels desequilibris i de les injustícies, seria renunciar al dret i al deure de vetllar conjuntament pel bé col·lectiu, per la justícia social local i global, pel patrimoni natural i cultural, etc. El carrer on vivim, el municipi, el país, el món, són de tots. I en som corresponsables.

Actualment hi ha un cert grau de vida social, però no és radical, no està arrelat al territori: hi ha grups d'afinitat, d'amistat, d'activitats, de feina, d'entitats sectorials o temàtiques, etc. **La força i la sobirania rau en la territorialitat**; per això el sistema permet aquests **grups d'afinitat**; fins i tot les ONGs més cridaneres, car només li fan pessigolles.

En cada país (territori d'una comunitat), el SER (la comunitat humana) és previ al FER. No podem pretendre focalitzar prèviament les qüestions de territori o d'economia d'un país sense salvar abans la seva llibertat, personalitat, consciència de poble, igual com no podem pretendre solucionar en un individu la seva economia o llar per sobre de la seva existència o llibertat. Al capdavant, sense ÉSSER tampoc hi ha força per assolir cap repte.

Com iniciar democràcia local?

La creativitat és la clau per encertar el format i com iniciar un sistema de participació pública amb vocació d'esdevenir permanent, conscients que és **la clau** de la transformació i alliberament personal i col·lectiu. Com tots els estadis evolutius, és un procés incansable d'assaig i error/encert.

Podem apuntar algunes **iniciatives pràctiques de com començar**:

- Fer **trobades veïnals amb un component lúdic** per tractar un tema en concret, on la gent participi en l'organització, en portar menjar per compartir en un dinar, benerar o sopar, deixant espai per tractar el tema en qüestió, sempre en petits grups que després posen en comú els acords a través dels respectius portaveus, escollits en cada ocasió.
- **Les maletes viatgeres**: a Sant Esteve de Palautordera van començar per definir 15 itineraris de dos o tres carrers cadascun, pels que circulen 15 capses decorades per artistes locals (les maletes viatgeres), amb símbols del poble i un llibre en blanc perquè els veïns apuntats hi anotin les seves propostes i inquietuds a nivell de llar. Cada llar té uns dies la *maleta* i la passa a la llar veïna (recuperant l'antiga tradició de les capelletes o mares de Déu viatgeres). En acabats els circuits, és fàcil reunir els veïns participants de cada itinerari per conèixer, comentar i prioritzar les propostes sorgides, iniciant així de forma natural l'assemblea veïnal. Cada maleta té un vetllador que mira que no s'encalli i que es coordina amb la resta de maletes.
- **Enquestes a les escoles**: a municipis com Sant Feliu de Llobregat o Sitges, s'ha començat per donar enquestes (que més aviat plantegen línies mestres o models possibles sobre un tema determinat) a tots els nens de les escoles municipals, explicant-los que les han d'omplir a casa conjuntament amb la família. Es genera així un primer diàleg i consens de llar. Tot seguit, s'ha convocat a una reunió a cada barri perquè un portaveu de cada llar hi dugui les respostes, a fi de comentar-les per ordre i d'arribar a un consens en les propostes o prioritats.
- Per a temes supramunicipals es poden organitzar **caminades pel territori**, constituint assemblees a les poblacions per on es passa, prèviament anunciades, on es tracti el tema objecte d'aquella marxa.

Les iniciatives poden comptar idealment amb el **suport de l'ajuntament**, amb el compromís de dur a terme allò que es consensuï sobre el tema tractat. El

compromís institucional no ha de ser el de controlar ni reglamentar massa les assemblees que vagin sorgint, sinó estimular que es dotin de vida i d'iniciativa pròpies.

Les assemblees locals esdevenen l'espai de proximitat on tractar temes tant veïnals, com municipals, com supramunicipals, sigui una qüestió territorial d'una o diverses comarques, o un programa unitari del poble de cara a eleccions, o la consulta d'un tema d'abast europeu, etc.

És a dir, les formes de començar poden ser múltiples i diverses, i les tècniques de suport també, però cal tenir ben present quin és l'objectiu, l'horitzó on volem anar a raure: la creació d'un espai públic de base, comú, sobirà, permanent, on poder confrontar les diverses opinions i generar voluntat col·lectiva consensuada en petites cèl·lules. I aquest espai de tots, "sagrat", és la reunió o assemblea de cada comunitat, feta dels portaveus menors per evitar la massificació i manipulació de masses, talment com el sistema nerviós de la societat.

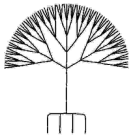
Ara bé, sense que hi hagi **comunitat viva**, la democràcia participativa no sorgeix, no funciona, no motiva.

Freqüència i temàtiques

Per no esgotar a la població, que majoritàriament no té pràctica participativa, pot ser acosellable començar tractant un tema a l'any.

Quines temàtiques convé tractar?

Un dels majors riscos del model participatiu de base és no mesurar bé quins temes és adient de ser tractats participativament i quins no, a fi de no caure en la "assemblearitis", que pot ofegar la participació en poc temps. Cal discernir-ho bé. Hi ha temes tècnics que han de resoldre els que hi entenen, sense passar per les assemblees. Al poble li correspon determinar les directrius generals dels afers públics. Sovint pot convenir també delegar temes als portaveus populars de confiança per fer-ho més àgil.

Fase d'informació

També resulta clau que s'usin els **canals de comunicació públics** per a difondre abastament la informació sobre el tema que es tracti aquell any: televisions, ràdios, premsa local i comarcal, exposicions, conferències, taules rodones de contrast de posicions diverses, etc.

La **fase d'informació** és imprescindible prèviament a la **fase de diàleg i consens**.

Cultura de consens

Estem immersos en una cultura de confrontació, de lluita competitiva, de guanyadors i perdedors. Pràcticament no es cultiva la cultura del consens.

Per això és sorprenentment positiu crear un clima de consens abans d'iniciar les assemblees, llegint per exemple els **principis del fòrum pel consens**, que empíricament s'ha demostrat que creen un clima mental que afavoreix l'acord per damunt de la lluita de posicions.

Aquest senzill mètode s'ha testat també en **escoles i instituts**, amb resultats també molt positius. Seria un gran avanç incloure aquests principis als centres educatius del país com una pràctica transversal, com una nova cultura en sí mateixa.

Què hi puc fer jo?

Tots i cadascú hi tenim un paper, aportant-hi el que cadascú pugui en cada moment segons la seva vocació, professió, habilitats i carismes, sigui participant en processos que s'iniciïn, o bé iniciant-los, fent-ne difusió, promovent-ho des de les institucions si és que hi tenim càrrecs, fomentant pràctiques de diàleg i consens a escoles i a la pròpia llar, etc.

La clau de la revolució està en que les persones ens entenguem de cor a cor, teixint espais de decisió i de força col·lectiva permanents, més que no pas en grans mobilitzacions reactives o massives puntuals.